

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Харитонюк О.Л.

аспірантка,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ПРАВ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Гендерна рівність є явищем, яке відображає справедливе ставлення рівною мірою до жінок і чоловіків. Це передбачає врахування історичних моментів і подолання соціальних перешкод, які заважають жінкам і чоловікам існувати в рівних умовах. Ідеал гендерної рівності означає, що жінки та чоловіки мають рівний суспільний статус, однакові умови для реалізації своїх прав, однакові можливості робити внесок у національний та місцевий політичний, економічний, соціальний розвиток і користуватися його результатами. При цьому саме поняття гендеру не нівелює, а відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим. Досвід низки держав упродовж багатьох десятиліть демонструє, що гендерна нерівність гальмує розвиток суспільства, спричиняє зниження продуктивності праці й уповільнення економічного розвитку, завдає збитків добробуту як міст і регіонів, так і їхніх громад. Саме тому досягнення гендерної рівності вже тривалий час є центральним показником розвитку й цілеспрямованою політикою багатьох держав у всьому світі [1].

Дуже важливим аспектом успішності країни є професіоналізм місцевого самоврядування. Саме тому, дуже важливо щоб на базовому, місцевому рівні було забезпечено гендерну рівність, оскільки в умовах реформи місцевого самоврядування, яка розпочалася після Революції Гідності – це одне із дуже важливих питань для України.

Для того, щоб зрозуміти як вирішити питання гендерної збалансованості у органах місцевого самоврядування, потрібно

проаналізувати зміни, які відбулися в Україні з 2014 року та дослідити теперішній стан українського законодавства щодо цього питання.

У минулому, просування гендерної рівності сприймалося переважно як «жіноче питання», а гендерні програми зосереджувалися на покращенні становища жінок. Водночас забезпечення гендерної рівності можливе лише за умови зміни світоглядної позиції всіх громадян, тому наразі дедалі гостріше постає не лише потреба у залученні чоловіків до просування гендерної рівності, а й необхідність широкого висвітлення їх ролі у цьому питанні. Тож варто розуміти, що з гендерними проблемами стикаються і чоловіки. Суспільство постійно висуває вимоги щодо відповідності чоловіків певним очікуванням та нормам поведінки. Невідповідність між соціальними очікуваннями, які покладаються на чоловіків, та їхнім реальним життям може призводити до негативних наслідків, що концептуалізуються в рамках теорії сучасної «кризи маскуліності». Через відчуття нерезалізованості чоловіки можуть шукати інших шляхів підтвердження власної маскуліності, зокрема через зловживання алкоголем, поширення ризикованих форм поведінки або вияви агресії [2, с. 16].

Аналізуючи юридичні документи, що регулюють це питання, дуже важливим документом, що спрямований на забезпечення рівних прав і можливостей є Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад.

Гендерний підхід є частиною доброго врядування. Саме тому понад 1000 європейських міст та органів місцевого самоврядування інтегрують принципи Європейської хартії рівності жінок і чоловіків на місцевому рівні. В Україні цей процес поступово набирає обертів. Дуже успішним прикладом є місто Вінниця, яке стало першим українським містом, що приєдналося до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, а пізніше ухвалило Концепцію Програми «Місто за рівність» на період до 2023 року» [3].

Ще одним важливим документом, який регулює питання рівності є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Відповідно до ст. 420 вищевказаної угоди, співробітництво передбачає забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень [4].

Україна в 2015 році вперше включила до виборчого законодавства норму про гендерну квоту на місцевих виборах, але тоді будь-яких санкцій за її недодержання не було [5].

11 липня 2019 року Верховна Рада України ухвалила в другому читанні проєкт Виборчого кодексу. У якому передбачено, що під час формування загальнодержавного та регіональних виборчих списків кандидатів у депутати партії повинні забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і т.д.) кожного виборчого списку як чоловіків, так і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі). У такий спосіб гендерна квота становитиме щонайменше 40% жінок. Виборчий кодекс набере чинності з 1 грудня 2023 року.

Ще одним важливим кроком вирішення питання гендерної рівності в Україні є Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні», що здійснюється з метою підтримки Міністерства фінансів України в процесі впровадження гендерно орієнтованого бюджетування в Україні за фінансової підтримки Швеції. Основна мета Проєкту – сприяти підвищенню економічної ефективності видатків бюджету через врахування потреб різних груп жінок та чоловіків в Україні. Період впровадження Проєкту – з 2014 по 2021 рр. [6].

Гендерно орієнтоване бюджетування – це інструмент, спрямований на інтеграцію гендерної політики в бюджетний процес, який слід розглядати як впливовий елемент управлінської діяльності, пов'язаний із розробленням бюджетів різних рівнів, що надає важливу інформацію фахівцям, які приймають рішення щодо розподілу бюджетних коштів. Гендерно орієнтоване бюджетування – це метод, що передбачає комплексну роботу щодо інтеграції гендерних аспектів у всі етапи процесу планування державних та місцевих бюджетів [7].

Як зазначено у «Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки», процес децентралізації стимулює органи місцевого самоврядування до зміцнення власної фіскальної бази, впровадження сучасних методів управління фінансами, зокрема в частині застосування гендерно орієнтованого підходу. Законодавчими підставами для впровадження гендерно орієнтованого бюджетування є низка стратегічних документів та нормативно-правових актів, прийнятих урядом України: Цілі стійкого розвитку України; Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року; Національний план дій з

виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року тощо [8, с. 6-8].

Рівність жінок і чоловіків є одним з основних прав усіх громадян та фундаментальною цінністю будь-якої демократичної держави. Щоб досягти цього, таке право має бути не тільки юридично визнаним, але й ефективно застосовуватися до всіх аспектів життя: політичного, економічного, соціального і культурного [9].

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що починаючи з 2014 року було дуже багато зроблено для вирішення питання рівності прав жінок і чоловіків як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. В Україні існує велика законодавча база для забезпечення гендерної рівності, але дуже важливо, щоб це здійснювалося на практиці та приносило позитивні результати для розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Гендерні ініціативи міст і громад України [Електронний ресурс] // Проєкт «Партнерство для розвитку міст». – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/528/Gender_initiatives_in_Ukraine.pdf

2. Гендерна рівність. Міфи, факти та державна політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Gender_Equality_guide_VRU_2020.pdf

3. Гендерна рівність [Електронний ресурс] // Проєкт «Партнерство для розвитку міст». – Режим доступу до ресурсу: <http://pleddg.org.ua/ua/genderna-rivnist/>

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

5. Шукайте жінку чи чоловіка або гендерна квота на місцевих виборах 2020 року [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://law.chnu.edu.ua/henderna-kvota-na-mistsevykh-vyborakh-2020/>

6. Гендерно-орієнтоване бюджетування [Електронний ресурс] // Децентралізація. – Режим доступу до ресурсу: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/gob>

7. Гендерно орієнтоване бюджетування сприяє підвищенню ефективності державних видатків і державної політики [Електронний ресурс] // Проєкт «Партнерство для розвитку міст». – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://pleddg.org.ua/ua/2019/genderno-orientovane-byudzhetuvannya-s/>

8. Іваніна Т. Запровадження гендерно орієнтованого бюджетування в об'єднаних територіальних громадах України [Електронний ресурс] / Т. Іваніна, О. Кисельова // National Democratic Institute. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/536/GRB-handbook.pdf>

9. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад [Електронний ресурс]. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://auc.org.ua/sites/default/files/hartiya_ukr.pdf